

EKSAMENSOPPGAVE

JUS2111 Statsforfatningsrett, folkerett og menneskerettigheter

Dato: 5. desember 2019

Tid: 09:00 - 15:00

Praktikum (5 timer)

For I og II: Legg til grunn at Antarticus, Malticus og Badlandia alle er parter i FNs havrettskonvensjon.

I

Kristina Nygårdsvold hadde lenge vært forferdet over de menneskelige tragediene som rammet migrantene fra Nord-Afrika på vei til Europa. Særlig ille syntes hun det var at ikke flere land engasjerte seg i å hindre at migranter druknet på den strabasjose ferden over Middelhavet. Som borger av den usedvanlig rike kyststaten Antarticus, sentralt plassert i Nord-Europa, mente Kristina det var et moralsk imperativ å hjelpe migranter på jakt etter et bedre liv.

Ved hjelp av oppsparte midler kjøpte hun skipet «Lusitania». Lusitania var en gammel oljetanker, ombygget med sikte på redningsarbeid. Hun hyret inn et mannskap på 15 personer og satte kursen mot Middelhavet. På forhånd hadde hun registrert Lusitania under Antarticus' flagg. Med seg hadde hun proviant nok til omkring 50 migranter i fem-seks dager. Rett etter ankomst til Middelhavet ble 75 migranter plukket opp fra gummibåter og reddet om bord på Lusitania. På grunn av det høye antall migranter bestemte Kristina at skipet skulle sette kurs mot Antarticus så migrantene kunne få sine asylsøknader behandlet.

For å spare tid planla hun å manøvrere gjennom territorialfarvannet til staten Malticus. På vei inn i Malticus' territorialfarvann oppdaget Kristina at Lusitania lekket tungolje. Oljen hadde form av en relativt tynn film med spor av farge liggende som et avlangt flak bak skipet. Gitt den prekære situasjonen ombord holdt Kristina like fullt stø kurs mot Malticus' territorialfarvann.

Det gikk imidlertid ikke som Kristina hadde planlagt. Kystvakten til Malticus tok kontakt med Lusitania med klar beskjed om at skipet var nektet adgang til Malticus' territorialfarvann. Myndighetene i Malticus ville ikke støtte opp om slike redningsaksjoner som de mente kunne bidra til at flere tok sjansen på å migrere over Middelhavet. Malticus viste også til at mannskapet om bord på Lusitania arbeidet under inhumane betingelser i strid med landets arbeidsmiljølov. Arbeidsmiljøloven, som også gjaldt utenlandske fartøy i territorialfarvannet, tillot ikke at mannskap jobbet skift på over 12 timer i døgnet. Endelig ble det vist til at tungoljelekkasjen kunne true de svært sensitive korallrevene utenfor kysten av Malticus, noe som i sin tur kunne påvirke alge- og planktonbestanden negativt med store konsekvenser for fiskeribestanden.

Kristina anførte at hun hadde rett til uskyldig gjennomfart i Malticus' territorialfarvann etter reglene i FNs havrettskonvensjon. Hun mente det var knekkende likegyldig om myndighetene i Malticus var imot redningsaksjoner i Middelhavet. Når det gjaldt arbeidsforholdene om bord, medga hun at mannskapet jobbet 16-timers skift, ofte uten særlig mat og drikke, men dette kunne ikke ha betydning for retten til uskyldig gjennomfart. Uansett overholdt skipet de gjeldende internasjonale retningslinjer fra International Maritime Commission. Vedrørende oljelekkasjen kunne ikke retten til uskyldig gjennomfart begrenses med bakgrunn i miljøhensyn. Og selv om tungoljen muligens kunne skade korallrevene, var det på langt nær sikkert at noe slikt ville skje.

II

På grunn av motortrøbbel ble Lusitania forsinket på vei mot Antarticus. Etter åtte dager på hjemreise var det helt tomt for proviant, og panikken begynte å spre seg ombord. Kristina forstod umiddelbart at situasjonen var kritisk, og at det gjaldt å komme til land så raskt som mulig og få motoren fikset og skipet lastet med vann og mat. Hun tok derfor kontakt med myndighetene i Badlandia, som nå var nærmeste stat, og anmodet om nødhavn.

Badlandia var imidlertid ikke villig til å bistå Lusitania. Myndighetene i Badlandia viste til at skipet fortsatt lekket olje, og at Badlandia var et nullutslippssamfunn med totalforbud mot olje og gass. Badlandia var også kjent for sine lange hvite sandstrender og store turisttrafikk. Både miljø- og økonomihensyn tilsa derfor at skipet måtte nektes havneadgang. Videre ble det pekt på at retten til nødhavn ikke gjaldt når en med vilje har satt seg i en nødsituasjon: Lusitania hadde plukket opp langt flere migranter enn det var realistisk at skipet kunne frakte til Antarticus uten å gå tom for proviant.

Kristina avviste alle innsigelser og anførte at hun etter havretten hadde rett til nødhavn i Badlandia. Badlandia var uenig og viste til at dette ikke var nedfelt i havrettskonvensjonen.

III

For III: Legg til grunn at Malticus er part i EMK.

Anne Havine hadde vært ansatt i Malticus' utenriksdepartement siden 2012. Hun hadde opprinnelig tatt jobben i UD på grunn av en drøm om eksotiske reisemål og smakfulle kanapeer, men hadde de siste årene helt mistet interessen for den slags. I stedet hadde hun utviklet et brennende samfunnsengasjement. For tiden var hun svært opptatt av den pågående migrantkrisen i Middelhavet. Hun syntes det som nå pågikk, var helt forferdelig.

I departementet jobbet Anne stort sett med andre saker, men hun fulgte godt med på departementets arbeid med migrantkrisen og var mildt sagt lite imponert. Da hun så at departementet aktivt arbeidet mot at migrantene om bord på Lusitania kunne navigere gjennom Malticus' territorialfarvann, fikk hun nok. Hun tok pennen fatt og skrev et krast leserinnlegg til Formiddagsposten, Malticus suverent største avis.

Konklusjonen i artikkelen var som følger:

Vår nåværende utenrikspolitikk er like idiotisk som den er inhuman. Fremtidige generasjoner vil bøye sine hoder i skam. Migrantene må hjelpes og utenriksministeren bør kastes. Nå!

Hun undertegnet artikkelen med «Anne Havine, seniorrådgiver i utenriksdepartementet i Malticus».

Innlegget ble trykket dagen etter. Da Anne leste innlegget til morgenkaffen, var hun særdeles fornøyd med seg selv. På vei til jobb samme dag var hun full av pågangsmot og så frem til å diskutere artikkelen med gode kolleger. Overraskelsen var derfor stor da hun på jobben ble møtt av sjefen, underdirektør Christian Jerveline, som opplyste at utenriksminister Øystein Hårnes personlig hadde instruert ham om å avskjedige Anne med umiddelbar virkning. I brevet hun fikk overlevert, stod det at avskjeden var hjemlet i Malticus' lov om avskjedigelse av offentlig ansatte § 3 hvoretter «et arbeidsforhold kan bringes til umiddelbart opphør der tjenestemannen har handlet i strid med Malticus' utenrikspolitiske interesser».

Da Anne kom hjem, gikk situasjonen fra vondt til verre. Hele inngangsdøren hennes var sprayet ned med budskap som «landssviker», «vi vet hvor du bor» og «dra til Middelhavet sjæl». To ruter var knust. Hun fant også en halvfull bensinkanne som kunne tyde på at noen hadde forsøkt å tenne på boligen. Anne ble livredd og kontaktet straks politiet for å anmelde forholdet. Politibetjent Lars Høvik gjorde det imidlertid klart at forholdet ikke kom til å bli fulgt opp. «Vi kan ikke etterforske alle slags bagateller», sa han bare. Det var heller ikke aktuelt å iverksette noen former for beskyttelsestiltak.

Etter at alle nasjonale rettsmidler forgjeves var uttømt, klaget Anne til EMD. Hun påstod for det første at avskjedene krenket hennes yringsfrihet etter EMK artikkel 10. Anne viste til at § 3 i loven om avskjedigelse var altfor upresis og uklar. Hun pekte også på at yringsfriheten ikke kunne praktiseres slik at offentlige ansatte mistet muligheten til å delta i samfunnsdebatten på viktige områder. Hun mente dessuten at avskjedene var ekstra urettferdig all den tid Malticus for tiden hadde over 20% arbeidsløshet, og utsiktene til ny jobb var særdeles små.

Anne påstod også at myndighetene hadde plikt til å etterforske trakasseringen mot henne og beskytte henne mot mulige fremtidige lignende episoder. Hun viste til at det etter EMK var myndighetenes plikt å tilrettelegge for at privatpersoner har en reell adgang til å ytre seg uten å bli utsatt for slik alvorlig trakassering.

Staten bestred at det forelå noen krenkelser. Loven ga myndighetene tilstrekkelig fleksibilitet og sikret at departementene bestod av lojale statsansatte. Det var uansett ikke tale om noe inngrep i yringsfriheten. «Det er da ingen menneskerett å jobbe i UD», som utenriksminister Hårnes uttrykte det. Anne kunne heller ikke høres med at inngrepet var uforholdsmessig. Myndighetene måtte kunne sikre at statsansatte på fritiden ikke underminerte den politikken de i departementet var satt til å gjennomføre. Myndighetene la også vekt på at Anne selv hadde satt seg i denne situasjonen, og at hun stod fritt til å søke andre jobber. Endelig ble det vist til at det tilkom myndighetene en betydelig skjønnsmargin i saker som denne.

Myndighetene avviste også Annes krav om etterforskning og beskyttelsestiltak. Det ble vist til politiets begrensede ressurser, og at saken uansett ikke hadde noe med yringsfrihet å gjøre.

Drøft og ta stilling til de rettsspørsmål oppgaven (del I, II og III) reiser.

Teori (1 time)

Gjør rede for de rettslige hovedelementene i det parlamentariske system i Norge.

Oslo, 2. desember 2019

Kirsten Sandberg
Faglig eksamensleder

